

OILAVIY ZO'RAVONLIK BILAN BOG'LIQ JINOYATLARNI OLDINI OLISH BO'YICHA PROFILAKTIK CHORALAR SAMARADORLIGINI OSHIRISH

Xabibullayev Dostonbek Abdullayevich

Jamoat Xavfsizligi Universtituti magistraturasi tinglovchisi

Kalit so'zlar; *xabardorlik, ta'lim, aralashuvlar, huquqiy baza, mutaxassislar, baholash*

Kirish: Oilaviy zo'ravonlik butun dunyo bo'ylab shaxslar va jamoalarga ta'sir ko'rsatadigan dolzarb muammodir. Bunday jinoyatlarning oldini olish va jabrlanuvchilarni himoya qilish borasidagi sa'y-harakatlar turli profilaktika chora-tadbirlarini o'z ichiga olgan ko'p qirrali yondashuvni talab qiladi. Ushbu profilaktika choralarining samaradorligini oshirish uchun quyidagi strategiyalarni amalga oshirish mumkin:

Ta'lim va xabardorlik: Oiladagi zo'ravonlik belgilari va uning oqibatlari haqida jamoatchilikni xabardor qilish juda muhimdir. Bunga jamiyatning turli qatlamlari, jumladan, maktablar, ish joylari va jamoat markazlariga qaratilgan xabardorlik kampaniyalari, seminarlar va ta'lim dasturlari orqali erishish mumkin. Mavjud resurslar va qo'llab-quvvatlash xizmatlari haqida ma'lumot berish ham muhimdir.

Erta aralashuv dasturlari: Oilaviy zo'ravonlikning oldini olishda xavf omillari va ogohlantirish belgilarini erda bosqichda aniqlash va bartaraf etish juda muhimdir. Maslahat xizmatlari, qo'llab-quvvatlash guruhlar va murabbiylik dasturlari kabi erda aralashuv dasturlarini amalga oshirish disfunktsional munosabatlarda ishtirok etgan shaxslarga yordam so'rashga va hayotlarida ijobiy o'zgarishlar qilishga yordam beradi.

Huquqiy bazani mustahkamlash: Oilaviy zo'ravonlikka jiddiy yondashadigan qonunlarni qabul qilish va amalga oshirish muhim ahamiyatga ega. Qonunchilikda huquqbuzarlarga nisbatan qattiq jazo choralari ko'zda tutilishi va jabrlanuvchilarni yanada kuchliroq himoya qilinishi kerak. Bunda huquqni muhofaza qilish organlari, ijtimoiy xizmatlar va sud-huquq

tizimi o'rtasida samarali choralar ko'rish mexanizmlarini ta'minlash bo'yicha muvofiqlashtirish yaxshilanishi kerak.

Mutaxassislar uchun treninglar: huquqni muhofaza qilish, sog'liqni saqlash, ijtimoiy ish va ta'lim kabi tegishli sohalarda ishlaydigan mutaxassislar oilaviy zo'ravonlikni aniqlash va bartaraf etish bo'yicha keng qamrovli treningdan o'tishlari kerak. Ushbu treningda suiiste'mollik belgilarini tan olish, nozik va samarali tekshiruvlar o'tkazish, tegishli yordam va tavsiyalar bilan ta'minlash, zo'ravonlik munosabatlarida kuch va nazorat dinamikasini tushunishga e'tibor qaratilishi kerak.

Hamkorlikdagi yondashuv: Oilaviy zo'ravonlikni bartaraf etish turli manfaatdor tomonlar, jumladan, davlat idoralari, jamoat tashkilotlari, NNT va xususiy sektor ishtirokidagi hamkorlikdagi sa'y-harakatlarni talab qiladi. Hamkorlikni rivojlantirish va bir-birining tajribasi va resurslaridan foydalanish orqali yanada kengroq va samarali javobni ishlab chiqish mumkin.

Texnologiya va AI yechimlari: Texnologiyadagi yutuqlar, jumladan, AI, profilaktika choralari samaradorligini oshirish uchun ishlatilishi mumkin. AI algoritmlari oilaviy zo'ravonlik bilan bog'liq naqshlar va xavf omillarini aniqlash uchun katta ma'lumotlar to'plamini tahlil qilishi va mutaxassislarga faol aralashuvga yordam berishi mumkin. Bundan tashqari, texnologiya hisobot berish mexanizmlarini osonlashtirishi va jabrlanuvchilar uchun anonim tarzda yordam va yordam so'rashlari uchun qulay platformalarni taqdim etishi mumkin.

Reabilitatsiya va qo'llab-quvvatlash xizmatlari: Profilaktikaning muhim jihati oiladagi zo'ravonlikka sabab bo'ladigan asosiy muammolar va xatti-harakatlarni hal qilishga qaratilgan jinoyatchilar uchun keng qamrovli reabilitatsiya dasturlarini taklif qilishdir. Shu bilan birga, jabrlanganlar va omon qolganlar uchun qulay va madaniy jihatdan sezgir yordam xizmatlarini taqdim etish ularning imkoniyatlarini kengaytirish va ularni tiklashga yordam berish uchun juda muhimdir.

Tadqiqot va baholash: Bo'shliqlarni aniqlash, aralashuvlar samaradorligini aniqlash va shunga mos ravishda strategiyalarni moslashtirish uchun doimiy tadqiqot va profilaktika

choralarini baholash zarur. Bu profilaktika ishlarining dalillarga asoslangan va bilimga asoslangan bo'lishini ta'minlaydi.

Ushbu strategiyalarni amalga oshirish orqali mahallalar oilaviy zo'ravonlik bilan bog'liq jinoyatlarning oldini olish bo'yicha profilaktika chora-tadbirlari samaradorligini oshirishga harakat qilishi mumkin. Bu hamma uchun xavfsiz va qo'llab-quvvatlovchi muhitni yaratish, sog'lom munosabatlarni rivojlantirish va huquqbuzarlarni javobgarlikka tortish bo'yicha jamoaviy majburiyatni talab qiladi.

Jabrlanuvchini himoya qilish politsiya va Xalq qo'mitasi vaziyatga aralashgandan so'ng boshlanadi va ular ishtirok etishning barcha bosqichlarida davom etadi. Bu jabrlanuvchini qo'llab-quvvatlash va yordamini ta'minlash bilan birga keladi. Politsiya va Xalq qo'mitasi jabrlanuvchilarga xizmat ko'rsatish va himoyasini ta'minlashda rol o'ynashi kerak bo'lgan yagona tashkilot emas, balki ular muhim rol o'ynaydi.

Oilaviy zo'ravonlik qurboni bo'lgan ayollarning xavfsizlik ehtiyojlarini qondirish uchun birinchi yordam ko'rsatuvchilar ko'p narsalarni qilishlari mumkin. Suiiste'molchini hibsga olish, qamoqqa olish va har qanday shaklda ozod qilish muddatlari to'g'risida qaror qabul qilishda ular jabrlanuvchining xavfsizligini ta'minlash zarurligini hisobga olishlari kerak.

Xulosa

Oilaviy zo'ravonlik bilan bog'liq jinoyatlarning oldini olish ogohlik, ta'lim, huquqiy choralar, qo'llab-quvvatlash tizimlari, erta aralashuv va texnologik innovatsiyalarni uyg'unlashtirgan ko'p qirrali yondashuvni talab qiladi. Ushbu strategiyalarni qo'llash orqali jamiyatlar oilaviy zo'ravonlikning baxtsiz tarqalishisiz kelajakka intilishi mumkin. Hukumatlar, tashkilotlar va shaxslar uchun hamkorlik qilish va profilaktika choralarida samaradorlikka doimo intilish, natijada barcha ishtirokchilar uchun xavfsizroq muhitni yaratish juda muhimdir. Keling, oiladagi zo'ravonlikni yo'q qilish va unga eng muhtojlarni himoya qilish yo'lida birlashaylik.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Stubbs J, Crosby L, Forgatch M, Capaldi DM. Oila va tengdoshlar jarayoni kodi: O'quv qo'llanmasi: uchta OSLC xulq-atvor kodlarining sintezi. Eugene, OR: Oregon ijtimoiy ta'lim markazi; 1998 yil.
2. Teten AL, Hall GCN, Capaldi DM. Xavfli yosh erkaklarda 10 yil davomida majburiy jinsiy taktikalardan foydalanish: rivojlanish naqshlari va birgalikda yuzaga keladigan muammoli tanishish xatti-harakatlari. Jinsiy xatti-harakatlar arxivi. 2008 birinchi onlayn.
3. Tjaden P, Thoennes N. Ayollarga nisbatan zo'ravonlik milliy tadqiqoti tomonidan o'lchangan erkakdan ayolga va ayoldan erkakka yaqin sheriklik zo'ravonligining tarqalishi va oqibatlari. Ayollarga nisbatan zo'ravonlik. 2000;6:142–161.
4. Whitaker DJ, Haileyesus T, Swahn M, Saltzman LS. O'zaro va o'zaro bo'lmagan yaqin sheriklik zo'ravonligi bilan munosabatlar o'rtasidagi zo'ravonlik chastotasi va xabar qilingan shikastlanishdagi farqlar. Amerika jamoat salomatligi jurnali. 2007;97:941–947.